

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Вяра Тодорова Гюрова

на дисертационен труд за присъждане на образователно-научна
степен „Доктор”

на тема:

„Критерии за външно оценяване на училищната организация”

Докторант: Таня Петрова Христова

Научен ръководител: проф. дпн Ваня Георгиева

1. Данни за докторанта

Таня Петрова Христова е завършила сп. „Начална педагогика” в ПУ „Паисий Хилендарски”. Има няколко допълнителни квалификации в УНСС, СУ Св. Климент Охридски” и ШУ „Еп. Константин Преславски” (по фирмено управление, използване на ИКТ в обучението, както и квалификация „Учител по английски език в начален етап”), които, заедно с практиката ѝ като начален учител и ръководител на център за кариерно ориентиране, са добра основа за развитието ѝ като образователен мениджър. Основна заслуга за изграждането ѝ като специалист и изследовател в тази област има докторантурата ѝ по „Теория и управление на образованието във Факултета по педагогика на ЮЗУ „Н. Рилски” (2011 – 2017 г.).

2. Актуалност на дисертационния труд

Конкурентоспособността на училището в условията на пазарни отношения и намалялата до минимум училищна популация в годините на прехода у нас е сред основните фактори за оцеляване на всяко българско училище. А реалната ориентация на ръководството за това как „стои” училището на пазара на образователните услуги зависи от неговата перманентна и самооценка за развитието на училището и качеството на предлаганото от него образование, както и от заключенията на външни

оценяващи органи, организации и експерти (в рамките на национални и международни външни оценявания). Тези вътрешни и външни оценки следва да почиват на обективни, реалистични и измерими критерии, за които до момента няма разработен стандарт. Това прави дисертационния труд на Таня П. Христова изключително актуален и навременен.

3) Адекватност на методиката

Избраната методика допринася за реализирането на всички задачи на дисертационния труд и за доказването на тезата на автора и хипотезите на емпиричната част от изследването. Тя се състои в:

- последователен теоретичен анализ на развитието на идеята и спецификата на управление на качеството на съвременното училищно образование и неговото оценяване (същност, технологии на управление, стандартизация, мониторинг, международен опит и системи за външното оценяване на качеството на училищното образование и на училищните организации, българският опит в инспектирането на училищата);

- емпирично изследване (чрез анкетиране и фокус-групи) на мнението на директори, учители и родители от две училища (едно основно и едно средно) относно факторите, които влияят върху качеството на училищното образование и управлението на училището. Проучва се и мнението на респондентите относно разработената от автора на дисертационния труд система от критерии и показатели за външно оценяване на качеството на училищното образование, която е отговор на изведените (на основата на SWOT-анализ в пар. 5 на втора глава) проблеми на досегашната система за външно оценяване на качеството на училищното образование у нас.

4) Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в 8 основни части и е с обем от 166 с., от които 158 с. текст, последван от справка за използваната литература (117 заглавия на български, английски и немски езици), описи

на изображенията и таблиците в трите глави и неномерирани 30 бр. приложения.

Достойнства на труда:

- Логична структура.
- Добре анализирано изследователско поле и коректно определен научен апарат на дисертационния труд - обект, предмет, основна цел, кръгът от концептуални въпроси, основна теза, основни задачи, методика (етапи и методи) на изследване. Описани са и приоритетите на работа на основните етапи на изследването.
- Подробен анализ на проблемите на качеството на училищното образование – неговата история, водещи концепции и автори, специфика и управление.
- Многостранен анализ на спецификата, разновидностите, подходите към оценяването на качеството на училищното образование и връзката му с ефективността на училището. Представени са международни модели, методологии и изследвания и организации за външно оценяване на качеството на училищното образование, които очертават европейски и световни параметри на проблема и дават основание на автора на дисертационния труд да открие някои съвременни европейски тенденции в прилагането на външното оценяване (пар. 4 на втора глава), както и характеристики и недостатъци на българския модел тип инспектиране (пар. 5 на втора глава) . За по-голяма убедителност на изводите, до които достига, авторът на труда прави SWOT-анализ на процесите на използване на критерии за външно оценяване от училищата у нас и анкетира 70 учители и директори от различни училища.
- Защитена необходимост от разработване на нов модел – система от критерии за външно оценяване на училищата у нас, и очертаване на условията за неговата ефективност (с. 87-88).

- Убедително емпирично изследване, насочено към: очертаване на параметрите от дейности, сфери, критерии и индикатори на оценяване на училището; изследване на нагласите на педагогическите специалисти към тях; проверяване на възможностите за получаване на общ индекс на качеството на училищното образование, в резултат от прилагането на критериите за оценяването му. Изследването е проведено на няколко етапа, с участието на общо 446 директори, учители, родители). Оценката на рейтинга на отделните критерии показва одобрението им от педагогическите специалисти като „изключително важни и „важни”, което ги прави подходящи за използване за целите на по-широко оценяване (както и за самооценяване) на качеството на училищното образование и управление. Това определя до голяма степен и смисъла на разработването на дисертационния труд.

- Разработена авторска система от критерии и индикатори за външно оценяване на училището, групирани в 5 раздела (с общо 16 критерии и множество показатели по критериите). Възможността системата да бъде приложена в практиката е проверена в две училища – едно ОУ в гр. Хасково и 1 СУ – в гр. Димитровград. Доказана е корелационна зависимост между качеството на образователните дейности и неговото оценяване.

- Прецизна компютърна и статистическа обработка на данните и представяне на резултатите от емпиричното изследване чрез адекватни статистически методи, графичен дизайн и корелационен анализи, както и коректно обобщени са изводи от емпиричното изследване. Онагледяване на резултатите както чрез диаграми, графики, таблици и форми в текста, но и чрез 30-те приложения, съдържащи допълнителни таблици, хистограми и диаграми с конкретни статистически данни.

- Адекватни обобщения и изводи върху дисертационния труд, които подчертават приложимостта на авторския модел за външно

оценяване на училищата и качеството на тяхната дейност в системата на училищното образование у нас.

5. Приноси на дисертационния труд:

Дисертационното изследване като цял има приносен характер за теорията и практиката на управлението на училищното образование и по-специално по отношение на оценяването на неговото качество.

По-конкретни приноси:

- Разработена е съвременна система от критерии и индикатори за външно оценяване на училището и е доказана нейната практическа приложимост.

- Анализирани са технологии за управление и оценяване на качеството, в т.ч. на качеството на училищното образование.

- Обоснован и аргументиран е нов за България подход за външно оценяване на училищата, в основата на който е съчетанието на вътрешното самооценяване с независимото външно оценяване (инспектиране).

- Анализирани са положителен международен опит (организации, системи и процеси) за управление и оценяване на качеството на училищното образование, с акцент върху външното оценяване.

6. Бележки и въпроси

Към труда могат да се отправят и някои *бележки*:

1. Приложенията са част от дисертационния труд и като такива би трябвало да бъдат номерирани, като продължение на номерацията на основния текст и другите номерирани части.

2. Някои подпараграфи в трета глава биха могли да се обединят.

Въпроси:

1. Какво е съдържанието на принципите, представени на фиг. 6 и каква е тяхната приложимост в системата за управление на качеството в образователните организации?

2. Имат ли място (и ако Да – какво?) тези принципи в предложената авторска система за външно оценяване на качеството в училищното образование?

7. Публикации

По тематиката на дисертационния труд докторанта представя 5 публикации – 1 студия и 4 доклада от научни конференции, публикувани в сборници.

***Заключение:** Извършена е сериозна и резултатна изследователска работа. Предложеният дисертационен труд на Таня Петрова Христова отговаря на всички изисквания към такъв вид научен труд. Авторът демонстрира широка компетентност и умение за интерпретация на проблематиката от различен ъгъл, в т.ч. от собствена позиция.*

Поради всичко това предлагам убедено да бъде дадена образователно-научната степен „Доктор” на Таня Петрова Христова в област на висшето образование „1.Педагогически науки”, професионално направление „1.1. Теория и управление на образованието”, научна специалност „Управление на образованието”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. дпн Вяра Гюрова)

19. 05.2017